

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Radoslav Packa
Article / Článok: Humanitárne intervencie po roku 1945: multilateralizmus, úspešnosť a dosah intervencií na demokratizačný proces dotknutých štátov
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.1.118-135>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

PACKA, R. 2023. Humanitárne intervencie po roku 1945: multilateralizmus, úspešnosť a dosah intervencií na demokratizačný proces dotknutých štátov. In *Politické Vedy*. Vol. 26, no. 1, pp. 118-135. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.1.118-135>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

Journal *Politické vedy* is provided under the conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0. / Časopis *Politické vedy* je publikovaný na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0.

HUMANITÁRNE INTERVENČIE PO ROKU 1945: MULTILATERALIZMUS, ÚSPEŠNOSŤ A DOSAH INTERVENČIÍ NA DEMOKRATIZAČNÝ PROCES DOTKNUTÝCH ŠTÁTOV

HUMANITARIAN INTERVENTIONS AFTER 1945: MULTILATERALISM, SUCCESS RATE AND THE IMPACT OF THE INTERVENTION ON THE DEMOCRATIZATION PROCESS OF THE IMPACTED STATES

Radoslav Packa*

ABSTRACT

Humanitarian interventions have long formed a controversial topic: they represent a violation of the nation-state's sovereignty to fulfil a humanitarian mission. Intervening countries have always had to deal with suspicion of using humanitarian motives as cover for imperialism. Since 1945 it has become the international norm that the international community may act to prevent the most egregious acts of human rights violations. Modern developments and the UN's acceptance of the Responsibility to Protect have advanced humanitarian intervention as a legitimate instrument to correct the most striking failures of states to uphold their responsibilities to their citizens. This study attempts to evaluate the effectiveness of humanitarian interventions. The goal of the study is to answer what impact an intervention has on the stability and democratization processes of the affected country. For this purpose, a quantitative analysis was performed using the publicly available data from the Humanitarian intervention dataset. This dataset contains data on 41 humanitarian interventions between 1945 and 2014. These were grouped based on whether there was a single or group intervening countries and whether the intervening side had the approval of relevant international organizations. The groups were then compared in terms of success in achieving a cessation of hostilities in a shorter and longer horizon as well as whether the intervention left behind a functional democratic state. The results indicate that a short-term, unilateral approach to intervention seems more effective than an immediate attempt at violence reduction. The countries targeted by humanitarian intervention almost universally fail to create

* Mgr. Radoslav Packa pôsobí ako externý doktorand na Katedre politológie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: radoslavpacka@gmail.com.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.1.118-135>

lasting democratic institutions, however the multilateral approach has produced better results in terms of creating lasting peace.

Key words: Humanitarian Intervention, Democratization, Sovereignty, Multilateralism

Úvod

Problematika intervencie, ako politického nástroja je v mnohom staršia ako súčasný medzinárodný poriadok. Intervenciu do prebiehajúcich konfliktov ako metódu, ktorou štáty sledujú svoje mocenské záujmy, nájdeme už v takých historických príkladoch ako boxerské povstanie v roku 1900, francúzska podpora rebelov počas americkej vojny za nezávislosť v rokoch 1775 – 1783, alebo rusko-srbská aliancia v roku 1807. V menovaných prípadoch je tento zásah sprevádzaný záujmom intervenujúcej mocnosti. Intervencia, ako koncept koexistuje s koncepciou suverénneho štátu, predstavuje zásah do suverenity iného štátu, popretie dohody o rešpekte vzájomného monopolu na násilie. Už **John Stuart Mill** (Mill, 1984) varoval pred nebezpečenstvami intervencie a vymenoval prípady, ktoré slúžia ako výnimka, keď môže byť intervencia prijateľným riešením.

V mnohom na jeho úvahy nadväzuje vývoj po roku 1945, keď sa do popredia dostáva koncepcia intervencie ako nástroja na riešenie závažných humanitárnych excesov. Tento vývoj je logickým vyústením záväzku dodržiavať Všeobecnú deklaráciu ľudských práv. Avšak spôsob, akým má prakticky dôjsť k náprave najväčších porušení ľudských práv zo strany štátov, ostáva sporný. Humanitárna intervencia sa javí ako možný nástroj korekcie, ale aj v týchto prípadoch nemožno humanitárne a mocenské motivácie oddeliť. Štáty budú **zastávať** intervenciu v tých prípadoch, ktoré sú viac prepojené na ich záujmy, v prípadoch, ktoré sa ich viac týkajú, alebo ich výraznejšie ohrozujú a v prípadoch, ktoré ich stoja menej prostriedkov. Moderné prípady ako občianska vojna v Líbyi a zlyhanie v Afganistane dávajú do popredia problematiku oprávnenosti humanitárnych zásahov: ak nedokážu zabezpečiť povojnovú rekonštrukciu a vedú k destabilizácii bezpečnostnej situácie v regióne, nebol by účinnejší zdržanlivejší prístup? Mali by byť intervencie zásadne multilaterálne, aby sa zaručilo, že intervenujúca mocnosť nebude v prvom rade sledovať mocenské ciele namiesto humanitárnych? A možno vôbec v povojnovom prostredí intervenciou vytvoriť podmienky na budovanie demokratických inštitúcií?

Cieľom tohto textu je bližšie sa pozrieť na uvedené otázky a pokúsiť sa odpovedať aj s pomocou kvantitatívnych dát. Humanitárne intervencie sú

relatívne novým fenoménom, ale s nárastom dát v tejto oblasti sa objavujú pokusy kvantitatívne analyzovať úspešnosť intervencií v oblasti dosiahnutia ich cieľov, ako aj vplyvu na stabilitu a demokratizačný proces. V tomto zmysle je nasledujúci text mienený ako príspevok na diskusiu o tejto téme.

1. Problematika humanitárnej intervencie

Medzinárodný priestor je vo svojej podstate anarchický. Absentuje v ňom autorita, ktorá by dokázala regulovať správanie štátov (ide o systém samoregulujúci, označovaný aj výrazom *self-help system*). Čiastočne sú schopné túto úlohu preberať medzinárodné organizácie, ale aj v ich prípade je regulačná schopnosť závislá od reálnej podpory zainteresovaných štátov. Globalizačné procesy vedú k tomu, že je stále ťažšie ignorovať dianie na území iného štátu. Pohromy, občianske vojny a ekonomický kolaps vedú k následkom, ktoré v globalizovanom svete pôsobia aj za hranicami dotknutého štátu. Rozšírenie masmédií umožňuje priblížiť zahraničné dianie a zainteresovať domácu verejnosť do vzdialených konfliktov. V konečnom dôsledku tieto procesy vedú k tomu, že medzinárodné organizácie sú ochotnejšie siahnuť po humanitárnej intervencii ako spôsobe riešenia niektorých prípadov závažného porušovania ľudských práv, alebo prevencie rozšírenia nepokojov a ich následkov za hranice dotknutého štátu.

Humanitárna intervencia na účely tohto textu je násilný zásah do štátnej suverenity s cieľom vyriešiť humanitárnu krízu. Táto definícia predpokladá použitie vojenskej sily. Intervencia môže byť organizovaná jedným alebo viacerými štátmi, koalíciou, alebo medzinárodnou organizáciou. Sankcie a iné nepriame nástroje nie sú zahrnuté do tejto definície.¹

Keďže Humanitárne intervencie, realizujú jednotlivé štáty, musia byť schopné spĺňať nielen kritérium humanitárneho cieľa, ale aj byť prakticky uskutočniteľné. Vzhľadom na to, že realizácia intervencie je pre intervenujúci štát materiálne aj politicky nákladná, možno predpokladať aj existenciu určitých vedľajších záujmov, ktoré dávajú intervencii aj praktickú návratnosť vynaložených zdrojov. Takisto hrozí, že humanitárny cieľ sa stane sekundárnym voči praktickým motívom na intervenciu, prípadne sa intervencie stanú pravidelným nástrojom

¹ Použitá definícia je vlastná. Vyraďenie sankcií ako intervenčného nástroja slúži na špecifické zameranie sa na vojenské operácie a ich následky. Literatúra v tejto oblasti nie je jednotná a niekedy sa problém sankcií obchádza tým, že sa špecificky hovorí o vojenskej humanitárnej intervencii. Na účely tohto textu sú sankcie z definície zámerne vynechané. Dosah sankcií ako intervenčného nástroja vyžaduje zvláštny výskum.

mocenskej politiky. Preto je v záujme zachovania stability medzinárodného systému potrebné, aby impulz k intervencii bol moderovaný princípom suverenity. Humanitárna intervencia sa dáva do pozície výnimočného zásahu do medzinárodného poriadku ako odpoveď, resp. reaktívne riešenie vzniknutej krízy. Jednou z častých kritík humanitárnych intervencií býva ich selektívnosť. Prečo intervenovať v Juhoslávii, ale nie v Rwande? Prečo vo Východnom Timore, a nie v Somálsku? Majú intervencie prebiehať len pri vojenských konfliktoch, alebo aj pri iných humanitárnych pohromách, kde zlyháva štát? Odpoveď na túto výhradu spočíva v poukazaní na cenu intervencie, len v niektorých prípadoch je humanitárny zásah prakticky uskutočniteľný (napríklad pre chýbajúcu politickú podporu). Preto kým bude výskyt humanitárnej intervencie závisieť od vôle individuálnych štátov, vždy budú musieť spĺňať nielen humanitárne, ale aj určité praktické kritériá.

Iný pohľad predstavuje Alton Frye, podľa ktorého nejde o humanitárnu intervenciu v prípade, keď zásah do suverenity sleduje iné ako humanitárne ciele. (Frye, 2000) V práci *Humanitarian Intervention: Crafting a Workable Doctrine Three Options Presented as Memoranda to the President* identifikuje niektoré znaky typické pre humanitárne intervencie:

- Hlavnou súčasťou humanitárnej intervencie je hrozba silou alebo použitie sily.
- Ide o zásah prostredníctvom ozbrojených síl do vnútorných záležitostí štátu, ktorý predtým nenapadol iný štát.
- Humanitárna intervencia nie je výsledkom snahy intervenujúceho štátu dosiahnuť strategický cieľ s výnimkou humanitárnych cieľov.

Táto definícia naráža na problém praktikality. Intervencia sa neudeje, keď materiálne, alebo politické náklady na jej realizáciu vysoko prevyšujú predpokladaný benefit. Nie je realistické očakávať, že štáty sledujúce v každej ďalšej oblasti svoje záujmy budú v tejto konať z čisto altruistických motívov. Ak interpretujeme Fryeovu definíciu tak, že humanitárny motív bude hlavným motívom intervencie², dostávame praktickejšiu definíciu humanitárnych intervencií.

Literatúra zaoberajúca sa problematikou intervencie sa tradične zaoberá konfliktom medzi suverenitou a potrebou intervencie. John Stuart Mill v práci *A Few Words on Non-Intervention* (1859) píše pri otázke intervencie o

² Tomuto motívu budú aj náležite podriadené aj stanovené ciele intervencie.

základných princípoch suverenity, ale aj o dôvodoch, pri ktorých je intervencia eticky odôvodnená. Mill identifikuje štyri situácie, v ktorých považuje intervenciu za prijateľnú: ochrana vlastných štátnych príslušníkov intervenujúceho štátu, účasť v medzinárodnej ideologickej vojne³, občianska vojna s vyrovnanými stranami⁴ a zabíjanie masakrom. Mill vidí tieto motívy na intervenciu nielen v praktickej, ale aj etickej dimenzii, v čom už môžeme rozpoznať základy moderného poňatia humanitárnej intervencie.

V Millových myšlienkach v mnohom nachádzame základ modernej doktríny *Responsibility to Protect*⁵, ktorá sa stala modelom súčasných humanitárnych intervencií. Tento dokument, prijatý ako konsenzus 191 členov OSN v roku 2005, sa stal novou normou pre humanitárne intervencie, čím nahradil dovtedy platný princíp intervencie prípustnej na zabránenie prebiehajúcej genocídy. (Doyle, 2015) „...*Responsibility to Protect* teraz predstavuje základnú hranicu globálneho pluralizmu. Štáty by mali rešpektovať a snažiť sa podporovať celú škálu ľudských práv... Ale teraz, aby nepodliehali donucovacím opatreniam (enforcement actions) musia štáty aj chrániť svoje obyvateľstvo pred genocídou, zločinmi proti ľudskosti, vojnovými zločinmi a etnickými čistkami. Význam suverenity sa zmenil. Štáty sú stále suverénne, nezávislé vo svojich vnútorných záležitostiach, ale už nemôžu slobodne spáchať jeden z týchto štyroch zločinov bez rizika legitímneho vonkajšieho zásahu.“ (Doyle, 2015, s. 111)

V zmysle tejto doktríny súčasný štát nie je len suverénnym vlastníkom monopolu násilia, ale zároveň nesie aj zodpovednosť za obyvateľstvo, ktoré sa na danom území nachádza. Humanitárna intervencia sa stáva legitímnou vtedy, keď štát v tejto zodpovednosti zlyháva. Princíp štátnej suverenity stále prevažuje, ale *Responsibility to Protect* rozširuje súbor dôvodov, ktorými možno odôvodniť humanitárnu intervenciu.

³ Mill tu má na mysli konflikt, ktorého cieľom je rozhodnúť hodnotové spory mocností. Rozsiahle vojny ohľadom ideologického sporu viacerých štátoch. Príkladmi týchto konfliktov s viacerými účastníkmi a ideologickým motívom sú tridsaťročná vojna, Druhá svetová vojna alebo studená vojna. Všetky uvedené konflikty mali ideologický prvok. Riziko, že víťazná strana si vynúti akceptáciu svojho ideologického systému podľa Milla odôvodňuje intervenciu ako účasť na tomto konflikte.

⁴ Tu podľa Milla intervencia vedie k rýchlejšiemu ukončeniu konfliktu, a teda menším škodám a stratám na životoch ako rešpektovanie suverenity.

⁵ *Responsibility to Protect* vychádza pôvodne zo správy vypracovanej ICISS Medzinárodnou komisiou pre intervenciu a štátnu suverenu (International Commission for Intervention and State Sovereignty). Správa vznikla ako odozva na zlyhanie v Rwande a intervenciu NATO v Kosove.

2. Intervencia a vplyv na demokraciu

V zmysle intervencie na ochranu ľudských práv sa vynárajú aj otázky: Kde je hranica legitímnej humanitárnej intervencie? Možno intervenovať v prípadoch prírodnej pohromy, protestov alebo separatizmu? Aj keď v týchto prípadoch možno nájsť dôvody na intervenciu, humanitárne zásahy by mali ostať výnimočným prostriedkom, ktorý sa používa len v prípadoch zjavného zlyhania štátu. Ten by mal reprezentovať vôľu určitého národa (resp. ľudu). A čo v prípadoch, keď ide o nedemokratický štát? Možno použiť intervenciu na zachovanie demokracie alebo zmenu režimu na demokratický?

John Stuart Mill v práci *Non-Intervention* píše o potrebe zdržanlivosti pri otázke intervencie s cieľom nastoliť demokraciu. Podľa **Mill**a demokratický režim, ktorý je zavedený vonkajším zásahom, nemá potrebné politické zázemie, aby sa udržal bez vonkajšej podpory: „*Intervencie pre slobodu a demokraciu, tvrdí Mill, nebudú autentické – a neprinesú nič dobré ani jednotlivcom, ktorí sú vystavení intervencii vo svojej krajine. Práve naopak, Mill tvrdí, že vojna, ktorá sprevádza intervenciu, vždy poškodí obyvateľov.*“ (Doyle, 2015, s. 26)

Na to, aby demokratický režim mal hodnotu aj pre obyvateľov, ktorých má reprezentovať, musí byť zavedený na ich podnet. „*Ak liberálna vláda vznikne v závese dobytčej liberálnej armády, miestni vládnuci liberáli by sa okamžite ocitli v ťažkej situácii. Keďže sami neboli schopní získať politickú moc bez pomoci zvonka, mali by len málo domácich podporovateľov a veľa neliberálnych domácich nepriateľov.*“ (Doyle, 2015, s. 30)

Podobný postoj zastáva aj **John Bordley Rawls** v knihe *Právo národov*, ktorý hovorí o možnosti koexistencie demokracií a hierarchických spoločností za predpokladu, že tieto rešpektujú niektoré základné princípy: rešpektujú niektoré základné ľudské práva, dávajú svojim občanom slobodu prejavu a majú celkovo rešpekt k ľudskej dôstojnosti, vďaka čomu dokážu fungovať kompatibilne s medzinárodným spoločenstvom. (Doyle, 2015) **Rawls** takisto zastáva princíp neintervencie. V *Práve národov* aplikuje svoju koncepciu závoja nevedomosti na problematiku humanitárnej intervencie. Výsledkom je súbor etických princípov, ktorými sa má štát na medzinárodnom poli riadiť. Podstatné je odmietnutie humanitárnej intervencie. Podľa **Rawlsa** (Rawls, 2013) štáty môžu viesť vojenský konflikt defenzívne a aj to s prihliadnutím na isté etické obmedzenia. Tento pohľad je v rozpore s moderným poňatím humanitárnej intervencie ako nástroja na výnimočný zásah do štátnej suverenity. Argumentovať tu možno potrebou existencie takéhoto nástroja na odradenie autoritárnych režimov. Už samotná

existencia rizika intervencie dokáže vytvoriť na autoritárne štáty tlak, ktorý ich následne núti brať ohľad na životy a práva civilného obyvateľstva. Zanedbanie tejto zodpovednosti, alebo aktívne zneužitie štátneho monopolu na násilie, sa stávajú z pohľadu politického kalkuluovania nebezpečnými, pretože legitimujú humanitárnu intervenciu.

Otázka intervencie ako prostriedku demokratizácie môže pôsobiť ako možnosť, ktorou sa medzinárodný systém vie vyrovnáť s autoritárnymi alebo totalitárnymi vládami. Takéto zriadenia pôsobia v medzinárodnom systéme destabilizujúco.⁶ Aj v histórii nachádzame prípady Nemecka a Japonska, ktoré prešli procesom demokratizácie až počas vojenskej okupácie. Skúmajúc históriu intervencií nachádzame skôr dôkazy o pravdivosti **Millovho** predpokladu, že pokusy nastoliť demokratický systém silou vedú k pozdvihnutiu jednej elity a jej závislosti od vonkajšej podpory na udržanie moci.⁷ Druhé nebezpečenstvo takéhoto precedensu je vznik až príliš permissívneho *casus belli*, ktorým následne možno zdôvodňovať vojenské dobrodružstvá mocností.

3. Kritériá analýzy úspešnosti humanitárnych intervencií

Ak máme akceptovať humanitárnu intervenciu ako legitímny nástroj na výnimočný zásah do štátnej suverenity, je opodstatnené pozrieť sa aj na empirickú stranu problematiky: Sú intervencie ako riešenie vnútroštátnych konfliktov efektívne? V prípade humanitárnych katastrof je v záujme medzinárodného poriadku lepšie rešpektovať suverenitu, alebo intervenovať?

V rámci empirickej analýzy efektívnosti humanitárnej intervencie sme sa pozreli na reálne prípady a zhodnotili ich efektívnosť v napĺňaní humanitárnych cieľov. Na tento účel sme použili vzorku 41 prípadov humanitárnych intervencií, ktoré sa uskutočnili v období rokov 1945 až 2022, keď sa koncepcia humanitárnej intervencie fakticky stala súčasťou medzinárodného poriadku.

Keďže humanitárne intervencie prebiehajú so zámerom ukončiť vnútroštátne násilie tam, kde štát sám je na jednej strane násilnosťou alebo sám zlyháva pri ochrane civilného obyvateľstva, za kritérium úspešnosti možno považovať schopnosť intervencie rýchlo ukončiť prebiehajúci ozbrojený konflikt.

⁶ Tzv. teória demokratického mieru je odvodená od pozorovateľne nižšej miery ochoty demokratických štátov viesť navzájom vojny. Z tohto dôvodu sú demokratizačné procesy tiež faktorom, na ktorý treba brať ohľad pri zvažovaní humanitárnej intervencie.

⁷ Nedávnymi príkladmi sú Afganistan alebo Irak, kde tieto snahy v poslednej dobe zlyhali. Nejde pritom o jediné prípady. Pohľadom do histórie intervencií možno zistiť, že intervencie pôsobia skôr destabilizačne. Situácia, keď po intervencii nasleduje demokratizácia je skôr výnimočným prípadom.

Intervenujúca aliancia musí zasiahnuť dostatočnou vojenskou silou, aby uspela v krátkodobom horizonte pri ochrane civilného obyvateľstva a aby sa nestala len ďalšou súčasťou prebiehajúcej vojny. Toto kritérium sme stanovili ako schopnosť intervencie ukončiť prebiehajúce násilnosti do jedného roka.

Druhý problém spočíva v riziku destabilizácie. Po intervencii by mala nasledovať snaha o vytvorenie bezpečného prostredia a obnovenie inštitúcií, na ktoré je odkázané civilné obyvateľstvo. Po presadzovaní mieru (*peace enforcing*) musia nasledovať nastolenie (*peacemaking*) a udržiavanie mieru (*peacekeeping*). Intervencia, ktorá zanedbá posledné dve zložky, môže viesť len k následnej destabilizácii vytvorením mocenského vákuu. Preto sme kvôli úspešnosti intervencie analyzovali aj jej schopnosť vytvoriť udržateľný mier. Ako ďalšie kritérium na analýzu úspešnosti intervencií sme zvolili výskyt ďalších násilností v nasledujúcich rokoch.

Zneužitie humanitárnych cieľov mocnosťami je samostatnou hrozbou, ktorej má brániť rešpekt pred suverenitou a dozor medzinárodného spoločenstva. Je jednoduché deklarováť humanitárny cieľ, ale fakticky z neho vytvoriť *casus belli*. Už existencia OSN poukazuje na vedomie potreby multilateralizmu v prístupe k problematike intervencií ako konfliktu v jeho podstate. Multilateralizmus znamená istú poistku, že intervenujúca aliancia bude sledovať humanitárny cieľ. Z tohto dôvodu možno očakávať, že humanitárne intervencie budú efektívnejšie, keď sa budú konať so súhlasom príslušných medzinárodných organizácií a keď budú mať viac ako jedného aktéra. Zamerali sme sa na tri rozličné kritériá: Bola intervencia vykonaná s povolením Bezpečnostnej rady OSN? Vykonala sa intervencia s povolením dotknutej regionálnej organizácie? Bol prítomný viac ako jeden intervenujúci štát?

Ako posledné kritérium sme stanovili stav demokracie po intervencii, a to v kontexte demokratického indexu príslušného štátu. V prípade, že intervencia dokáže viesť k demokratizácii mali by sme v dnešnej dobe už mať podstatnú vzorku demokratických štátov, v ktorých v minulosti prebehla humanitárna intervencia. Nízke čísla naopak naznačujú neúčinnosť pokusov nastoliť demokratické inštitúcie prostredníctvom vojenskej sily.

Na základe týchto výsledkov sme získali obraz o efektívnosti humanitárnej intervencie ako nástroja medzinárodnej politiky. Umožnili nám aj porovnať efektívnosť humanitárnej intervencie ako nástroja na zavedenie demokracie, zabraňovanie násiliu a vytvorenie bezpečného rozvoja povojnovej rekonštrukcie. Zvlášť sme klasifikovali unilaterálne intervencie a multilaterálne humanitárne intervencie, aby sme mohli potvrdiť tézu o väčšej efektívnosti multilaterálneho

prístupu.

4. Kvantitatívna analýza

Unilaterálne intervencie uvedené v tabuľke 2 majú len jedného aktéra. Multilaterálna intervencia má viacerých aktérov. Zvlášť sme kategorizovali intervencie schválené Bezpečnostnou radou OSN, miestnou regionálnou organizáciou (OBSE, AU atď.) a intervencie, ktoré mali zároveň povolenie Bezpečnostnej rady aj regionálnej organizácie. Štáty bez regionálnej organizácie sme viedli ako prípady bez povolenia.

Percentuálne hodnoty sme uviedli po odrátaní prípadov ešte prebiehajúcich intervencií, alebo neaplikovateľných prípadov. Do kategórie ukončenia násilia do jedného roka sme zahrnuli prípad prebiehajúcej intervencie. A podobne, v prípadoch intervencií, po ktorých ukončení konflikt nevypukol päť rokov, sme odrátali prípady, keď intervencia nevedla k prerušeniu násilností podľa tabuľky 1. Výslednými vzorcami na výpočet percentuálnej úspešnosti boli:

$$x = \frac{a}{d - n} \times 100$$

$$y = \frac{b}{d - n} \times 100$$

$$z = \frac{c}{d - n} \times 100$$

V tabuľke 2 stĺpec *a* označuje počet intervencií, ktoré ukončili násilnosti do jedného roka. Stĺpec *b* označuje počet intervencií, ktoré nenasledovalo obnovenie násilia do 5 rokov od vykonania intervencie. Stĺpec *c* označuje prípady, keď štát po intervencii ostáva klasifikovaný ako demokracia (alebo sa demokratickým stáva) podľa hodnotenia demokratického indexu. Stĺpec *d* označuje celkový počet intervencií spadajúcich do danej kategórie. Stĺpce s percentuálnymi hodnotami ukazujú úspešnosť intervencie na základe hodnoty v kolónke s celkovým počtom intervencií. Stĺpce *x*, *y* a *z* sú percentuálne prepočty úspešnosti každej z prvých troch kategórií. Symbol *n* je počet neaplikovateľných prípadov, ktoré sú uvedené v priloženej tabuľke 1.

Tabuľka 1: Zoznam intervencií obsiahnutých v datasete. Hodnota 1 označuje kladný údaj, 0 záporný⁸. Prípady s neaplikovateľným výsledkom sú označené NA. Tabuľka hodnotí multilateralizmus ako prítomnosť viac ako jedného principiálneho aktéra intervencie.

Názov	BR	OSN	Region. Org.	Multilateralizmus	Ukončenie násilia (Do roka)	Ukončenie násilia (5 rokov po)	Demokratizácia	Intervenciujú
Uganda 1979	0	0	0	0	1	0	0	0 Tanzánia (podpora Mozambik)
Východný Timor 1999	1	1	0	0	1	1	1	1 Austrália
Tadžikistan 1993-1996	0	1	1	1	0	1	0	0 SMS (CIS) (Rusko 50%)
Sudán (Dárfúr) 2007	1	1	1	1	0	0	NA	0 OSN a AU
Srí Lanka 1987-1990	0	0	0	0	0	0	NA	1 India
Južný Sudán 2011	1	1	1	1	0	0	NA	0 OSN
Somálsko 1992-1995	1	0	1	0	0	0	NA	0 USA a OSN
Somálsko 2007	1	1	1	1	0	0	NA	0 AU
Šalamúnové ostrovy 2003	1	1	1	1	1	1	1	1 Austrália, Nový Zéland, Fidži
Sierra Leone 1997-1999	1	1	1	1	0	0	NA	0 Nigéria a ECOWAS
Sierra Leone 1999-2000	1	1	1	1	0	0	1	0 OSN a ECOWAS
Sierra Leone 2000-2001	1	1	1	1	0	0	1	0 OSN a UK
Rwanda 1994	1	0	1	0	0	0	NA	0 Francúzsko, Senegal a Čad
Pakistan 1971	0	0	0	0	1	0	0	0 India
Moldavsko 1992	0	0	0	1	1	1	1	1 Rusko
Mali 2013	1	1	1	1	0	0	NA	0 OSN a Francúzsko
Libya 2011	1	1	1	1	1	0	0	0 NATO, Jordánsko, Katar
Libéria 1990-1996	1	1	1	1	0	0	0	0 ECOWAS
Libanon 1976-1979	0	1	1	0	0	0	NA	0 Liga arabských štátov
Libanon 1982-1984	0	0	1	0	0	0	NA	0 USA, Taliansko, Francúzsko
Libanon 2006	1	1	1	1	1	0	0	0 OSN
Kosovo 1999	0	0	1	1	1	1	1	0 NATO
Irak 2014	0	1	1	0	0	0	NA	0 USA, UK, Austrália
Irak 1991-1997	0	0	1	0	0	0	0	0 USA, UK, Francúzsko
Irak 1992-1996	0	0	1	0	0	0	0	0 USA, UK, Francúzsko
Haiti 1994	1	1	1	1	1	1	1	0 USA, Bangladéš, CARICOM
Haiti 2004-2005	1	1	1	1	0	0	1	0 OSN, USA, Francúzsko
Gruzínsko 1992-1993	0	0	1	0	0	0	1	0 Rusko
Konzská demokratická republika 1960-196	1	0	1	0	0	0	NA	0 OSN
Konzská demokratická republika 2000-201	1	1	1	0	0	0	NA	0 OSN
Konzská demokratická republika 2003	1	1	1	1	1	0	NA	0 EU
Konzská demokratická republika 2013-	1	1	1	1	0	0	NA	0 OSN
Pobrežie Slonoviny 2002-2005	1	1	1	0	0	0	0	0 Francúzsko, OSN, ECOWACS
Pobrežie Slonoviny 2011	1	1	1	1	1	1	0	0 OSN, Francúzsko
Čad 2008-2010	1	1	1	0	0	0	1	0 EU, OSN, Rusko
Stredoafrická republika 2013	1	1	1	0	0	0	NA	0 OSN, AU, CEEAC
Burundi 2001-2008	1	1	1	0	0	0	1	0 OSN, AU, Južná Afrika
Bosna a Hercegovina 1993-1995	1	1	1	1	0	0	1	0 OSN, NATO
Bosna a Hercegovina 1995	1	1	1	1	1	1	1	0 NATO
Albánsko 1997	1	1	1	1	1	1	1	0 Taliansko, Francúzsko, Grécko
Afganistan 2003-2014	1	0	1	0	0	0	NA	0 NATO, Austrália, Gruzínsko

Zdroj: vlastné spracovanie na základe Gromes a Dembinski, 2019b

Napríklad vzorec výpočtu percentuálnej úspešnosti zabránenia vypuknutiu nových násilností po piatich rokoch v kategórii multilaterálne intervencie sme použili vzorec $13/(35-16) = 0,68$, pretože v 16 prípadoch multilaterálnych intervencií nedošlo po intervencii k prerušeniu konfliktu, a teda nie sú to

⁸ Oproti pôvodnému datasetu bola kategória Region. org. upravená. Pôvodný dataset odlišoval mieru angažovanosti medzinárodnej organizácie na humanitárnej intervencii hodnotami 1 a 2. Tie boli zjednodušené na binárne rozlíšenie 0 a 1. Hodnota 1 pritom zahŕňa aj prípady, keď regionálna organizácia dala len povolenie na intervenciu, ale sama sa intervencie nezúčastnila. Hodnota 1 značí prípady REGIOORG 1 aj 2 z pôvodného datasetu. (Gromes a Dembinski, 2019b) Ide o zjednodušenie na jasnejšie vymedzenie prítomnosti medzinárodných organizácií.

aplikovateľné prípady.⁹

Rozsah použitého datasetu sa odvíjal od spôsobu, ako definujeme humanitárnu intervenciu. Gromes a Dembinski (Gromes a Dembinski, 2019a, s.6) rozdeľujú intervencie do troch kategórií podľa zhody odbornej literatúry vzhľadom na humanitárne ciele intervencie. Použitý dataset zahŕňal prvé dve kategórie. Vynechali sme prípady, keď bol humanitárny cieľ len deklarovaný intervenujúcou stranou. Sporné prípady z druhej kategórie sme zahrnuli, rovnako sme zahrnuli aj hraničné prípady, pri ktorých bola intervencia schválená, ale konflikt skončil pred vojenským nasadením.

5. Zhodnotenie výsledkov

Z uvedenej kvantitatívnej analýzy nám vyplynulo niekoľko zaujímavých výsledkov. Všimli sme si prekvapivo nízky výsledok v schopnosti humanitárnych intervencií ukončiť konflikt v horizonte jedného roka. Zvlášť multilaterálne intervencie sa zdajú byť v tejto kategórii efektívne len v jednej tretine. Dôvody tohto výsledku môžu byť rôznorodé: medzinárodná komunita môže byť ochotnejšia zasiahnuť v zložitejších prípadoch, než jednotlivé štáty. Väčšina intervencií máva formu ťažko riešiteľných občianskych a etnických konfliktov, kde gerilový spôsob boja neumožňuje rýchle vyriešenie konfliktu konvenčným prístupom. A je možné, že tu zohráva úlohu aj neochota vojensky významnejších štátov investovať rozsiahlejšie prostriedky s cieľom humanitárnej intervencie.¹⁰ Etnické konflikty takisto nemiznú príchodom intervenujúcich síl a môžu (pri dostatočnom prístupe k vojenskému materiálu) pretrvávajúť aj po vojenskej porážke vedúcej organizácie. Obťažnosť riešenia konfliktov sa prejavila na nízkej miere úspešnosti.

Celková úspešnosť multilaterálnych intervencií v ukončení násilia do jedného roka bola 25,71%. Pri pohľade na schopnosť udržať mier v horizonte piatich rokov

⁹ Pre prehľad neaplikovateľných prípadov pozri tabuľku č. 1. Použitý dataset obsahuje humanitárne intervencie v období rokov 1945 – 2014, celkovo 41 prípadov humanitárnych intervencií. Z týchto je v kategórii nového vypuknutia násilia po piatich rokoch (y) celkovo 17 prípadov, keď intervencia násilie neukončila, alebo v čase tvorby datasetu ešte len prebiehala. Týchto 17 prípadov bolo odrátaných z celkového počtu intervencií podľa toho, koľko spadalo do každej kategórie. V pôvodnom datasete (Gromes a Dembinski, 2019b) išlo o hodnoty NEWVIOL, ktoré nespádali do binárnej kategorizácie. V kategórii ENDVIOL boli prípady pretrvávajúceho konfliktu interpretované ako zlyhanie s hodnotou 0.

¹⁰ Napríklad misia OSN v Rwande z roku 1994, kde ani útok na UNAMIR nevedel k zvýšenej ochote intervenovať.

bola 68,42%. Multilaterálne intervencie len zriedkakedy nechávali za sebou demokracie: len v 2,86% prípadov. Podobné výsledky boli viditeľné vo všetkých kategóriách, kde nešlo o unilaterálnu intervenciu. V zainteresovaní regionálnych organizácií, Bezpečnostnej rady OSN, alebo oboch sme nezaznamenali výrazný rozdiel v úspešnosti. Rozpätie sa pohybovalo v hodnotách 24,14% až 36,00% v rámci ukončenia násilia do jedného roka, 68,42% až 76,47% pri udržaní mieru do piatich rokov a 2,86% až 8,00% pri úspešnej demokratizácii.

Výnimku v týchto výsledkoch predstavuje množstvo úspešných unilaterálnych intervencií. V tomto prípade boli zo šiestich prípadov¹¹ štyri úspešné v ukončení násilia do jedného roka. Unilaterálne intervencie mali 66,67% úspešnosť v ukončení násilia do jedného roka. Dokázali udržať mier v 60,00% prípadov a v 50,00% prípadov zanechali po sebe demokraciu. Unilaterálne intervencie sú na prvý pohľad efektívnejšie, okrem schopnosti dlhodobého udržania mieru. Zo všetkých sledovaných kategórií dosiahli najhorší výsledok: len 60,00%.

Možno predpokladať, že v prípade tejto zvýšenej úspešnosti zohráva úlohu ochota (a vojenská prevaha) intervenujúceho štátu. Sú tu prítomné potrebné kritériá: záujem intervenovať a ochota alokovať potrebné prostriedky. Dôsledok tzv. problému čierneho pasažiera (*Freerider problem*) môže totiž viesť k polovičatej ochote zúčastniť sa na multilaterálnej intervencii, zatiaľ čo v prípadoch unilaterálneho prístupu si štát musí byť istý, že danú intervenciu aj sám dotiahne do konca. Disponovali sme aj vzorkou čisto unilaterálnych intervencií, ale bola príliš malá na vyvodenie dôveryhodného záveru v tomto smere, pričom tieto prípady si zasluhujú bližšie preskúmanie.

Tabuľka 2: Úspešnosť humanitárnych intervencií od roku 1945 rozdelená na kategórie podľa miery multilaterálneho zapojenia¹²

Kategória	Koniec násilia do 1r. (a)	Koniec násilia do 5r. (b)	Demokracia (c)	Celkom interven. (d)	Násilie do 1r. % (x)	Násilie do 5r. % (y)	Demok.% (z)
Unilaterálna intervencia	4	3	3	6	66,67%	60,00%	50,00%
Multilaterálna intervencia	9	13	1	35	25,71%	68,42%	2,86%
Povolenie BR OSN	7	12	2	29	24,14%	75,00%	6,90%

¹¹ Konkrétne sú to Uganda, 1979 Východný Timor, 1999 Srí Lanka, 1987 - 1990 Pakistan, 1971 Moldavsko, 1992 a Gruzínsko, 1992 - 1993.

¹² Použité dáta pochádzajú z verejne dostupnej databázy *Humanitarian Military Interventions Dataset*.

Povolenie regionálnej org.	9	13	2	28	33,33%	76,47%	7,14%
Povolenie BR a regionálnej org.	9	12	2	25	36,00%	75,00%	8,00%

Zdroj: vlastné spracovanie na základe Gromes a Dembinski, 2019b

Druhou kategóriou, ktorej sa analýza venovala, je počet intervencií, ktoré viedli k dlhotrvajúcemu prerušeniu bojov. V tomto prípade dataset obsahoval prípady odpovedajúce na otázku: Došlo k obnoveniu násilia do piatich rokov od realizácie humanitárnej intervencie? Zápornú odpoveď sme brali ako úspech. Po odrátaní 17 neaplikovateľných prípadov (keď intervencia vôbec nevedla k ukončeniu násilia) sa ukázala približne dvojtretinová až trojštvtinová úspešnosť multilaterálnych intervencií. Táto navyše stúpala v prípadoch, keď bola intervencia schválená Bezpečnostnou radou OSN, alebo regionálnou organizáciou, pod ktorú spadá daná oblasť. Unilaterálny prístup v týchto prípadoch naopak viedol k nižšej úspešnosti. Za týmto javom možno hľadať činnosť medzinárodných organizácií ako OSN a jej misii na udržanie mieru, ktoré sa v tomto smere ukázali byť efektívne a majú skúsenosť s dodržiavaním mierovej dohody.¹³ Naopak môžeme predpokladať, že pri unilaterálnej intervencii skôr zaväzujú parciálne záujmy intervenujúceho štátu nad humanitárnymi motívmi, a preto aj následný mierotvorný (*peacebuilding*) proces nemusí byť taký efektívny. Absencia autority neutrálnej organizácie ako OSN môže takisto pôsobiť negatívne, vytvárajúc pocit, že intervenujúca mocnosť je len ďalšou stranou konfliktu.

V poslednej kategórii možno sledovať percentuálny podiel prípadov, keď intervencia zanechala v zasiahnutom štáte demokraciu.¹⁴ Percentuálne hodnoty boli v prípade multilaterálnych intervencií nízke s úspešnosťou demokratizácie (alebo zachovania demokracie) pod 10%. Celkové výsledky dávajú za pravdu Millovmu tvrdeniu, že intervenciou nemožno nastoliť fungujúcu liberálnu demokraciu. Z histórie je známych málo prípadov stabilných demokracií, ktoré by boli viac ako len satelitnými režimami udržiavanými intervenujúcim štátom. Známymi výnimkami sú Nemecko a Japonsko, tie ale boli kompletne

¹³ Virginia Page Fortna v práci *Does Peacekeeping Work?* zverejnila štúdiu, podľa ktorej sú misie OSN veľmi efektívne zvlášť v zabráňovaní nového prepuknutia násilia po občianskych vojnách. Úspech pripisuje zvláštnym programom povojnovej rekonštrukcie, ako aj autorite OSN slúžiacej v role neutrálneho arbitra pri procese odzbrojenia populácie.

¹⁴ Na posúdenie stavu demokracie sa pri tejto analýze použil demokratický index, ako ho zverejňuje *Economist Intelligence Unit*. (Democracy Index 2021, 2022)

rekonštruované po druhej svetovej vojne. Navyše ich rekonštrukcia prebiehala na pozadí prebiehajúcej studenej vojny: bola prítomná existenčná hrozba, ktorá motivovala k dostatočnej podpore nezávislého demokratického rozvoja. Tieto dva prípady nemožno považovať za vzor pointervenčnej demokratickej rekonštrukcie. Fakticky väčšina humanitárnych intervencií prebieha v nedemokratických, alebo demokratizujúcich sa štátoch, ktoré sú politicky nestabilné. Intervenujúce vojská v takom prostredí pôsobia skôr ako cudzí element, ktorý situáciu zhoršuje. Kooperácia a opozícia voči cudzím vojskám sa môže stať ďalšou polarizujúcou politickou otázkou rozdeľujúcou už aj tak nestabilnú situáciu. Na úspešnú povojnovú rekonštrukciu sú podľa **Michaela Doylea** potrebné dostatočné medzinárodné odhodlanie, alokovanie rozsiahlych prostriedkov a miestna politická vôľa a kapacita realizovať potrebné reformy. Absencia jedného alebo viacerých týchto prvkov odsudzuje pokus o demokratizáciu na neúspech. (Doyle, 2015)

Výnimkou z tohto trendu sú prípady unilaterálnych intervencií, kde tri zo šiestich prípadov intervencie pokračovali ako demokratické zriadenia aj po ukončení intervencie. Nejde tu až tak o demokratizáciu, ako o ochotu intervenujúcich štátov usporiadať si svoju sféru vplyvu. Je to viditeľné z konkrétnych prípadov intervencií: ruská intervencia v Moldavsku v roku 1992, austrálska intervencia vo Východnom Timore v roku 1999 a indická intervencia na Srí Lanke v rokoch 1987 - 1990. Skôr možno teoretizovať, že ide o zásah so zámerom prakticky a rýchlo vyriešiť problém vo vlastnej sfére vplyvu. V týchto prípadoch sú prítomné praktický (mocenský) motív a aj odhodlanosť danej regionálnej mocnosti investovať do intervencie.

Vzhľadom na celkové zhodnotenie výsledkov analýzy nám vyšlo, že v rámci protikladu multilateralizmus vs. unilateralizmus sú unilaterálne intervencie o niečo efektívnejšie v krátkodobom horizonte, alebo ako rýchla náprava prebiehajúceho problému. Unilaterálny charakter znamená jednotné velenie, aj ľahší odhad prostriedkov potrebných na realizáciu intervencie. Zodpovednosť za úspešnosť misie takisto leží len na pleciach intervenujúcej vlády, preto nie je možný polovíťatý prístup, alebo presúvanie zodpovednosti na partnerov. Na druhej strane je potrebné uznať, že prípady unilaterálnych intervencií sa realizovali s motívom usporiadať si vlastnú sféru vplyvu. Unilaterálne intervencie zväčša predstavovali prípady, keď regionálna mocnosť na vlastnú päsť rieši humanitárne problémy v susediacom, alebo blízkom štáte. Vnímame to ako značnú praktickú motiváciu zamedziť rozšíreniu humanitárneho problému za hranice zasiahnutého štátu.

Naproti tomu multilaterálne intervencie majú často charakter väčších misií zložených z viacerých zainteresovaných štátov, ktoré sa delia o zodpovednosť a ktorých miera odhodlania môže byť rôzna. Takéto misie vedia zasiahnuť tam, kde absentuje regionálna mocnosť, alebo kde by mohol unilaterálny zásah jednej regionálnej mocnosti viesť k odpovedi ďalšej a eskalácii konfliktu zapájaním ďalších aktérov. Multilaterálne intervencie majú potenciál deeskalovať situáciu a nadobudnúť vyššiu legitimitu v mierotvornom (*peacebuilding*) procese, ktorý nasleduje po realizácii intervencie. Toto tvrdenie potvrdzuje aj ich zvýšená úspešnosť v udržiavaní mieru po skončení intervencie. Ak by sme aj predpokladali, že unilaterálny prístup je efektívnejší krátkodobo, existujúca literatúra na túto tému naznačuje, že na mierotvorný (*peacebuilding*) proces je potrebný neutrálny arbiter, ktorý pomôže pri postupnom odzbrojení bojujúcich strán a pri deeskalácii napätia.¹⁵

V otázke demokratizácie dávajú výsledky za pravdu Millovi, ktorý tvrdí, že liberálna demokracia nebude mať po intervencii domácu politickú podporu. Podľa Milla hrozí, že demokratická vláda bude považovaná za kolaborantov s okupujúcimi cudzincami a bude musieť byť udržiavaná pri moci vojenskou prítomnosťou intervenujúceho štátu. Nepozorovali sme trend výraznej demokratizácie ako následku humanitárnej intervencie. Preto intervencia ako nástroj demokratizácie autoritárnych štátov nie je efektívna.

Záver

Táto štúdia bola zameraná na zodpovedanie niektorých základných otázok týkajúcich sa humanitárnej intervencie ako prostriedku medzinárodnej politiky. Humanitárna intervencia sa v posledných desaťročiach vyvinula ako prostriedok regulácie niektorých excesov národných štátov. Vzhľadom na súvisiace dokumenty vnímame trend vývoja k väčšiemu intervencionizmu od dôb pôvodného štandardu OSN, ktorý pripúšťal intervencie v prípadoch hroziacej genocídy cez prípady, ako napríklad Juhoslávia, ktoré sa stali precedensmi ďalšieho vývoja. *Responsibility to Protect* sa v tomto smere stala novou normou, ale existencia novej doktríny nerieši niektoré pretrvávajúce problémy. Intervencia

¹⁵ Ako uvádza Virginia Page Fortna v práci *Does Peacekeeping Work?* misie OSN majú renomé aj organizačné skúsenosti na úspešnú deeskaláciu povojnového napätia. A tým, že ide o neutrálnu stranu, dokáže ustrážiť dodržiavanie prímeria v napätom období tranzície k mierovému spolužitiu bojujúcich strán. V mnohom je prekážkou odzbrojenia nedôvera a podozrievavosť bývalých nepriateľov. OSN má takisto pozitívne skúsenosti s poskytovaním pomoci na demobilizáciu bývalých vojakov a ich pretrénovanie na civilné povolania.

je vo svojej podstate v rozpore s koncepciou suverenity.

V súčasnosti vidíme trend k nárastu požiadavky, aby sa štáty zodpovedali svojim občanom. Prekážku vo vymožitelnosti takéhoto prístupu predstavuje suverenita. Intervencie majú potenciál vytvoriť nápravu najhorších zlyhaní štátov, ale ich obmedzenia z nich robia nástroj s obmedzenou aplikáciou. Intervenujúci štát musí byť motivovaný zasiahnuť a preto je zložité oddeliť humanitárne a mocenské ciele intervencie. Existuje hrozba, že humanitárne ciele sa dostanú do úzadia voči mocenským. Možným riešením je požiadavka multilaterálneho prístupu. Táto štúdia naznačuje zvýšenú efektivitu multilaterálnych intervencií zvlášť v oblasti vytvorenia udržateľného mieru oproti humanitárnym intervenciám len s jedným aktérom. Multilaterálny prístup má zároveň väčší potenciál na to, aby dal intervencii medzinárodnú legitimitu.

Nepreukázala sa efektivita intervencie ako nástroja na demokratizáciu. Štáty, ktoré boli cieľom intervencie, majú nestabilné a len zriedkavo demokratické inštitúcie. Demokratizačný proces intervenciou skôr trpí, pokusy nastoliť demokratickú vládu sa stretávajú s odporom miestnych mocenských štruktúr a hrozí, že budú vnímané ako prejav imperializmu. Plánovanie humanitárnej intervencie preto musí s týmito obmedzeniami rátať. Aj iné štúdie v tejto oblasti naznačujú, že demokratizácia musí (pokiaľ možno) prebiehať v prostredí bez vonkajšieho vplyvu. Preto platí princíp, ktorý predstavuje Michael Walzer vzhľadom na prístup k intervenciám, a to ten, že: *„...intervencia musí byť zdôvodnená ako výnimka z všeobecného pravidla, ktorá je nevyhnutná podľa naliehavosti alebo extrémnosti konkrétneho prípadu. Intervenujúci štát nesie dôkazné bremeno, aby odôvodnil, že ide o skutočne výnimočný prípad a obeť (štátneho násillia alebo zlyhania štátu) nemôžu byť chránené akýmkoľvek iným spôsobom.“* (Nardin, 2013, s. 69)

Humanitárne intervencie musia v súlade s predpokladmi ostať v pozícii výnimočného nástroja na korekciu kritických situácií. Poskytujú proces, ktorým možno rýchlo privodiť koniec konfliktov ohrozujúcich civilné obyvateľstvo, alebo zastaviť prebiehajúce pokusy o etnické čistky. Ak k nim dôjde, je potrebný multilaterálny prístup a odhodlanie medzinárodnej komunity dotiahnuť povojnovú rekonštrukciu investíciou materiálnych a administratívnych prostriedkov. Vytvorenie štandardov na základe napríklad úspešných skúseností OSN v oblasti udržiavania (*peacekeeping*) a nastolenia mieru (*peacemaking*) by mohlo byť jedným zo spôsobov, ako zvládnuť rekonštrukciu. Intervencii by malo predchádzať dôkladné plánovanie povojnového rozvoja zasiahnutého štátu spolu s časovým harmonogramom na odovzdanie administratívy miestnej vláde. A v

konečnom dôsledku musia byť prípady na intervenciu dôkladne zvážené, aby sa zachoval jej štatút výnimočného zásahu použitého len pri tých najextrémnejších porušeníach ľudských práv a tým zároveň ostala zachovaná aj suverenita štátov.

Literatúra:

- BOYCE, L. 2017. *Rwanda Political History, and Crises: Genocide, Past Conflict to Its Present Outcome*. Scotts Valley, California: CreateSpace Independent Publishing Platform. 216 s. ISBN 1542517966
- Democracy Index 2021. Economist Intelligence. 10.10. 2022 [online]. Dostupné na internete: <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021/>
- DOYLE, M. W. 2015. *The Question of Intervention: John Stuart Mill & the Responsibility to Protect*. New Haven: Yale University Press. 272 s. ISBN 978-0-300-17263-8
- FORTNA, V. P. 2008. *Does Peacekeeping Work?: Shaping Belligerents' choices after Civil War*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. 232 s. ISBN 0691136718, <https://doi.org/10.1515/9781400837731>
- FRYE, A. 2000. *Humanitarian Intervention: Crafting a Workable Doctrine*. New York: Council on Foreign Relations Press, 108 s. ISBN 0876092695
- GROMES, T. - DEMBINSKI, M. 2019a. *Codebook: PRIF Dataset on Humanitarian Military Interventions after 1945*. Version 1.14. Dostupné na internete: <http://www.humanitarian-military-interventions.com/wp-content/uploads/2019/08/PRIF-data-set-HMI-codebook-v1-14.pdf>, <https://doi.org/10.1080/03050629.2019.1638374>
- GROMES, T. - DEMBINSKI, M. 2019b. *Practices and Outcomes of Humanitarian Military Interventions*. A New Dataset, in: International Interactions. <https://doi.org/10.1080/03050629.2019.1638374>
- Humanitarian Military Interventions Dataset. 8. 10. 2022. [online]. Dostupné na internete: <http://www.humanitarian-military-interventions.com/>
- MCFAUL, M. 2009. *Advancing Democracy Abroad*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2010. 304 s. ISBN 1442201118
- MESQUITA, B. B. - DOWNS, G., 2006. *Intervention and Democracy*. In International Organization, roč. 60, 2006, č. 3, s. 627 - 649. ISSN 0020-8183 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020818306060206>
- MILL, J. S. 1984. *A Few Words on Non-Intervention*. In *Essays on Equality, Law, and Education*, Toronto: University of Toronto Press, s. 252-264. ISBN 0710098804

- NARDIN, T. 2013. *From Right to Intervene to Duty to Protect: Michael Walzer on Humanitarian Intervention*. In *The European Journal of International Law*. roč. 24, 2013, č. 1, s. 67 - 82. ISSN 0938-5428 DOI: <https://doi.org/10.1093/ejil/chs085>
- RAWLS, J. 2013. *Právo národov*. Bratislava: Kaligram. 240 s. ISBN 9788081017698